

Motion till riksdagen 2024/25:1166

av Mikael Oscarsson (KD)

Estonias last under förlisningsnatten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Haverikommissionen eller någon annan myndighet i uppdrag att göra en utredning om de militära transporterna på Estonia och på så sätt uppfylla löftet från förra försvarsministern om att inte hemlighålla någonting om de militära transporterna på Estonias sista färd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lämplig myndighet uppgiften att utreda de uppgifter som pekar på att det ska ha transporterats militär utrustning på M/S Estonia under förlisningsnatten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att bringa klarhet i om KSI ansvarade för eller kände till någon militär frakt på Estonia och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort alla hemligstämplar som fortfarande finns kvar kring Estonia och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att utreda vilka länder som skulle kunna ha varit inblandade i att använda M/S Estonia för att frakta militär materiel, vilket slags materiel det i så fall varit fråga om samt vilket land eller vilka länder som var slutliga mottagare av materielen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Den här motionen beskriver en rad frågetecken omkring Estonia som behöver redas ut. Låt oss ta utgångspunkt från Ekots toppnyhet den 1 juli 2022:

Den tidigare statsministern Ingvar Carlsson kräver nu, precis som flera överlevande från Estoniakatastrofen, att regeringen bör offentliggöra om det var militära transporter på passagerarfärjan Estonia vid förlisningen.

2004 avslöjades att det svenska försvaret hade använt passagerarfärjan för hemlig införsel av militär utrustning från Ryssland.

Ekot har fått bekräftat att information om transporterna fanns hos regeringen i Försvarsdepartementet 1994, men både Ingvar Carlsson och Carl Bildt förnekar att dom kände till det.

Samma dag rapporterade TT att handlingarna om vad som fanns på lasten under Estonias sista färd fortfarande är hemligstämplade.

Om vi går tillbaka två år till november 2020, så hade just dokumentären om Estonia, Fyndet som förändrar allt, sänts. Den 11 november 2020 intervjuades Estoniaöverlevaren Anders Eriksson i Ekot. Han var en av ett tjugotal anhöriga och överlevande som i ett möte med statsrådet Damberg samfällt uttryckte en önskan till Damberg om att militärtransporterna nu måste utredas.

Överlevande Anders Eriksson var också med på dagens möte, även han ville ha klarhet i hur det låg till med de militära transporterna. ”Alla pratade bara om de militära transporterna och ställde frågor kring det”, säger Anders Eriksson.

Den 25 november 2020 skrev 89 barn till omkomna och överlevande ett öppet brev i DN till Haverikommissionen och politiker, och en av punkterna som barnen kräver att få svar på från Haverikommissionen rör just militärtransporterna. De uttrycker följande fråga med krav på utredning: Varför har man inte utrett vilka länder som skulle kunna ha varit inblandade i att använda M/S Estonia för att frakta militärt material?

Det finns vittnesmål som kan bekräfta att militära fordon setts köra ombord på fartyget precis före avgång den 27 september 1994. Utredningen som gjorts av Johan Hirschfeldt kring detta har endast bekräftat att Sverige känt till transporter vid två andra tillfällen, något som en före detta tulltjänsteman redan offentliggjort. Övrigt material i utredningen förstördes av Hirschfeldt.

På initiativ av Kristdemokraterna arrangerades den 5 november 2020 en utfrågning av det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet om Estonia. Då utlovade dåvarande försvarsminister Peter Hultqvist ökad transparens om Estonias militära transporter. Han sa sedan att ingenting hemlighålls och att regeringen inte har något intresse av att hemlighålla någonting.

Trots löften om öppenhet är vår samlade kunskap om Estonias militära transporter lika knapp som tidigare.

Förra biskopen Caroline Krook, som var medlem i Etiska rådet, ställde den 25 januari 2021 frågor på sin egen Facebooksida om Estonias militärtransporter: ”Varför fick ingen veta något om de militära transporter som skett före förlisningen och förmodligen också under förlisningsnatten? Undanhölls vi i Etiska rådet väsentlig information?”

Att inte bara anhöriga och överlevande utan även medlemmar i Etiska rådet och nu även förre statsministern Ingvar Carlsson ställer krav på mer information om Estonias militärtransporter är talande.

Haverikommissionen har dock sagt att man inte kommer att utreda frågetecknen kring militärtransporterna. Skälet sägs vara att man uppfattar att man bara fått i uppgift av regeringen att utreda hur Estonia sjönk och att militära transporter inte direkt har med det att göra. Många, inte minst överlevande och anhöriga, upprörs över detta besked.

För det första: Redan från början riktades allvarlig kritik mot den utredning som gjordes 2004 gällande Estonias militärtransporter. Informationen i utredningen var uppseendeväckande knapphändig. Det framkom inte vem som hade hörts i utredningen.

Utredaren påstod sig ha förstört sitt eget utredningsmaterial. Låt mig summera: Vi vet ingenting om Estonias militärtransporter idag och kan heller inte kontrollera något.

För det andra: Det har framkommit nya uppgifter som pekar på att en militärtransport ägde rum under själva förlisningsnatten. Erfarna journalister säger sig ha fått information om en sådan transport, vilket uppmärksammas i Estoniadokumentären. Sara Hedrenius, som överlevde förlisningen, säger att hon såg militära fordon rulla ombord på Estonia strax före avgång. Det har hon sagt till medier, och jag har själv pratat med henne. Det säger sig självt att uppgifterna om militär last under förlisningsnatten måste utredas.

För det tredje: Vi är skyldiga att hörsamma de anhörigas och överlevandes önskemål om att utreda militärtransporterna. Gång på gång uttrycker de en önskan om att förstå varför Estonia, som var en passagerarfärja, användes för att transportera känslig militär materiel.

Mikael Oscarsson (KD)